

Séta a marosvásárhelyi Református temetőben

Oláh-Gál Róbert

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár,
Csíkszeredai Főiskola²

Abstract

The inscriptions of tombstones of János Bolyai's teachers in the reformat cemetery in Marosvásárhely (Tg. Mureş) are presented.

A marosvásárhelyi Református temető nem olyan híres, mint a kolozsvári Házsongárdi temető. Pedig Erdély és talán a magyar nép legnagyobb tudósának porai pihennek benne. De legrégebbi cinterme is nagy értékű műemlék. Élő múzeum már ez is, igazi kegyeleti hely, még „üzemel” és szépül. A kedves kisváros egy barátságos darabja ez, néhány perc alatt kiérünk ide. A temetőben alig jutunk el a cinteremhez, körülötte ott találjuk régi idők tanúit. Közvetlenül a cinterem sarkában van a két Bolyai sírja, egy kicsit fennebb pedig a Bolyaiak kortársaié, barátaiké és talán ellenségeiké is.

Erdély híres levéltárosa, Kelemen Lajos szerint. Erdély legrégebbi ravatalozója van itt. Ez 1698-ban épült, kizárólag cserefából, vasszeg nélkül, csak fakötésekkel és faszögekkel. Íme a mestergerenda felirata:

*„ISTEN DICSŐSSÉGÉRE, TISZTELETIRE AZ NÉHAI NAGY, ÉS BOLDOG EMLÉKEZETŰ MÉLTÓ-
SÁGOS UR T:N; SZÉKI TELEKI MIHÁLY UR ÖZVEGYE T:N; VÉR JUDIT ASZSZONY ECCLESIAKHOZ
CONFERÁLT BENEFICIUMÁBÓL ÉPITTETETT, TISZTELETES HALMÁGYI MIHÁLY URAM BIRÓSÁ-
GÁBAN 1689.”*

Itt látjuk Bolyai történelemtanárának, Antal Jánosnak sírját:

*„ITT NYUGSZIK
ERDÉLYI
REFORMÁTUS PÜSPÖK
ÉS
KIRÁLYI TANÁCSOS
ANTAL JÁNOS
SZÜLETETT 1767-BE
MEGHALT 1854-BEN
AUGUSZTUS 12-ÉN
ÉLETE 88-IK ÉVÉBEN
EMLÉKÜL EMELTÉK
TISZTELŐ GYERMEKEI”*

² Email: olahgal@topnet.ro

Antal János (1767 – 1854)

Láthatjuk természettan tanárának Borosnyai Lukács Jánosnak, a sírját, akiről Bolyai így írt:
„Tanultam Borosnyai alatt is kevés természet-históriát, vagyis inkább -leírását, s jelesen kevés fűvészetet is, mi már más formálag volt kedvem szeréni” Itt van barátjának, később „ellenségének”, Szász Károlynak a sírja is. Itt nyugszanak továbbá volt osztálytársai, kortársai, szomszédai és tisztelői. Sokakat meg tudunk szólaltatni a Bolyaiakról szóló írásainkban, sokakról talán már sohasem fogunk többet megtudni.

Például a 75.M. jelzésű sírkő felirata:

*KIBÉDI
PÉTERFY JÓZSEF
MAROSVÁSÁRHELYI EV.
REF. PAP 1819-1973
MAROSI EGYHÁZMEGYEI
ESPERES 1850-1873
SZ. 1795 MH. 1873 JUL. 11.
ÁLDÁS EMLÉKÉRE!³*

Szász Károly

³ Lásd: Csekme István: A marosvásárhelyi református temető 1988-ban. Marosvásárhely 1994.

Ez a jó lelkű pap adta össze Bolyai Jánost Orbán Rozáliával, 1849. Május 19-én.

Mind a 77.M. jelzésű, hatszögletű fém síremlék alatt nyugvó orvostudor, kibédi Péterfi Pál, mind jobb oldalán kibédi Péterfi Károly jól ismerte Bolyai Jánost.

Péterfi Pál sokat gyógyította, míg Péterfi Károly, a MTA levelező tagja írta Jánosról az ominózus sorokat: „Kár, hogy nagy talentuma használatlanul ásatott el”.

Péterfi Károly

Ha továbbsétálunk a temetőben, Bolyai számos ismerősével találkozhatunk.

Utunkba esik Gecse Dániel és Koncz József sírja. De itt nyugszik kedves osztálytársa és Bécsben egyetemista társa, bözödi Jakab Lajos. (A Benkő Zsuzsánna által is oly sok szeretettel emlegetett Jakab Laji)

Itt találjuk Bolyai Farkas egyik legjobb barátjának, Szotyori József orvosnak is a sírját:

„Néhai orvos doctor Szotyori Josefnek pora nyugszik e sírban, ki született 1767-ben N-Enyeden, tanult ugyanott és Bécsben, orvoskodott M.Vásárhelyt 32 évig, hol megis holt 1833-ban. Nemcsak mint orvos tüntette ki magát tudományával, s szenvedőket ápoló munkásságával, hanem a házassági, atyafi, baráti szeretetnek, s közjó eránti buzgóságnak is szép példája volt. Kétségtől állandóságú emléke van néki ön tetteiben készítve az Isten, s emberiség előtt, de 22. Évig vele böldegult élt szeretett felesége, Marusi Anna hálás szeretetből s kegyes szokásból e porladó kő emlékkal is őt szívesen megtisztelni kívánta. Dr. Szotyori Józsefné Marusi Anna sz. 1786. Aug. 2 Mh. 1860.febr.22. Áldott legyen emlékü!”

Jeltelen sírban fekszik Bolyai János unokája, II. Bolyai Farkas, aki 1923-ban halt meg.

Ide temették Bedőházi Jánost is, az első Bolyai életrajzírót is. De egyet nem tudunk még, hol is pihent Bolyai János 50 évig, 1860. és 1911. között? E sorok írója feladatául tűzte ki, hogy kikeresse a régi iratok és emlékek tárházából, és lehetőség szerint egy kopjafával megjelöltesse.

E temetőben az idő és a rang elmosódik, mind porrá és humusszá lettek. Mégis, ha végigsétálunk e sírok között, mintha megszólalnának és elmesélnék két nagy szellem bogarait és tetteit, amikkel ők elkápráztatták a kisvárost: „A Bolyaiak úgy beszéltek, hogy minden szavukat kőbe kellett volna vésní”, emlékezett vissza Hints Dánielné az unokabátyjára.

Irodalom

[1] Csekme István: *A marosvásárhelyi református temető 1988-ban*. Marosvásárhely 1994.